

VALSTYBINĖ KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS
KOMISIJA

**BIOKURO RINKOS
(ŠILUMOS GAMYBOS SEGMENTUI)
STEBĖSENOS ATASKAITA UŽ
2013 M. I KETVIRTĮ**

Vilnius, 2013

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
Algirdo g. 27,
LT-03219 Vilnius

Tel. +370 5 2135166,
faks. +370 5 2135270.
El.p. rastine@regula.lt
www.regula.lt

2013 m. birželis

Turinys

Bendros tendencijos.....	4
Biokuro, naudojamo šilumos gamybai, rinkos apžvalga.....	6
Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų (CŠTI) perkamo biokuro rinkos segmento apžvalga	9
Išvados	15

Bendros tendencijos

2013 metų I ketvirčio pabaigoje energijos išteklių biržos dalyvių skaičius siekė 26, iš jų vienas – Komisijos licencijuojamas šilumos tiekėjas UAB „Utenos šilumos tinklai“. 2013 metų I ketvirtį energijos išteklių biržoje buvo prekiaujama skiedromis.

2013 metų I ketvirtį energijos išteklių biržoje 8 biržos dalyviai teikė pavedimus, sandorius sudarė 5 biržos dalyviai. Buvo įvykdyti 6 biokuro pirkimo – pardavimo sandoriai (4 – Kauno, 2 – Utenos prekybos zonoje), kurių metu suprekiauta 144 tne skiedrų, kurių vidutinė kaina, apimanti žaliavos ir transportavimo kainą, siekė 572,21 Lt/tne. Bendra apyvarta biržoje 2013 metų I ketvirtį sudarė 82.830 Lt.

2013 metų I ketvirtį Lietuvos šilumos gamybos sektoriuje¹ buvo sunaudota 102.041 tne biokuro, kurio vertė sudaro 70.252,25 tūkst. Lt. Vidutinė svartinė 2013 metų I ketvirčio kaina siekė 688,47 Lt/tne. Biokuro tiekėjų, tiekusių biokurą šilumos gamintojams, nevertinant sandorių tarp susijusių asmenų, vidutinė svartinė kaina buvo 7,1 proc. mažesnė, t.y. 639,3 Lt/ tne.

Rinkoje šiuo laikotarpiu biokurą tiekė 81 rinkos dalyvis, 95 proc. rinkos sudarė 22 biokuro tiekėjų produkcija. Tiekėjų, užimančių daugiau kaip 1 proc. rinkos, skaičius siekė 14. Rinkos koncentracijos rodikliai 2013 metų I ketvirtį buvo tokie: $C_1 = 41,1$ proc., $C_3 = 58,3$ proc., $HHI = 1972$.

Rinkoje dominuoja ilgalaikės sutartys, dėl kurių poveikio biokuro rinkos konkurencingumui Komisija yra pasisakiusi 2012 metų gruodžio mėnesį paskelbtoje biokuro rinkos (šilumos gamybos segmentui) stebėsenos ataskaitoje².

Generalinės miškų urėdijos prie Aplinkos ministerijos duomenimis, biokuro poreikis šalies viduje auga: 2012 metais gyventojams bei biokuro gamintojams valstybinės miškų urėdijos pardavė 9,0 proc. daugiau miško kirtimo atliekų ir 4,4 proc. daugiau malkų kurui nei 2011 metais.³

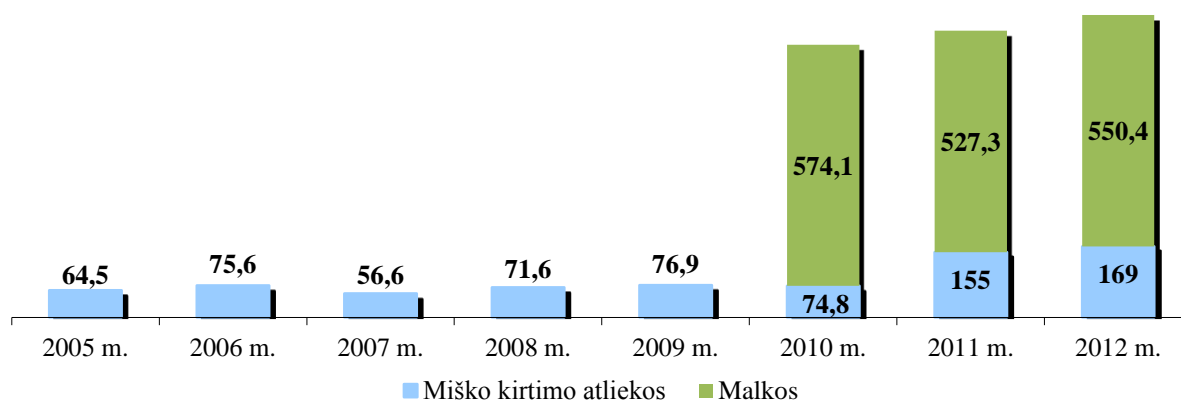
---

¹ Analizuojami Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų, reguliuojamų nepriklausomų šilumos gamintojų bei nepriklausomų šilumos gamintojų, kuriems Komisijos sprendimu netaikoma privaloma šilumos gamybos kainodara, duomenys.

² Ataskaitą galima rasti Komisijos tinklalapyje <http://www.regula.lt/lt/naujienos/index.php?full=yes&id=43394>

³ B.Sakalauskas, Medienos ruošos VĮ miškų urėdijose praktiniai organizaciniai aspektai, Generalinė miškų urėdija prie Aplinkos ministerijos, 2013 m. kovo 8 d. // <http://www.gmu.lt/naujienos/nid.3483/>

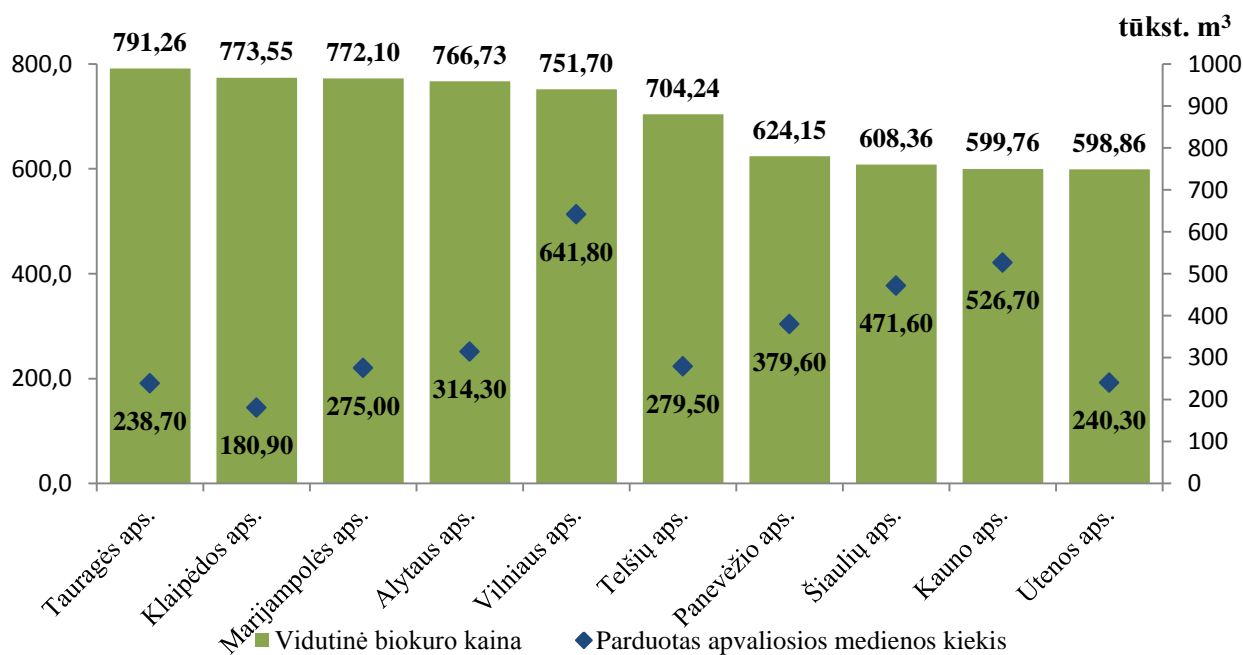
1 pav. Valstybinių miškų miško kirtimo atliekų ir malkų kurui pardavimas, tūkst. m³, 2005–2012 metai

Šaltinis: Generalinė miškų urėdija prie Aplinkos ministerijos.

Nors tikėtina, kad medienos kirtimas aplinkiniuose miškuose turi turėti įtaką biokuro pasiūlai, tačiau priklausomybė tarp vidutinių svertinių šilumos gamybos sektoriuje perkamo biokuro kainų ir VĮ miškų urėdijų parduodamų apvaliosios medienos kiekių atskirose Lietuvos apskrityse nėra stebima. Priežasčių gali būti keletas – vietinio verslo nesuinteresuotumas šilumos gamybos verslo pirkimais, tiekimo rinkos koncentracija, ilgalaikėmis sutartimis garantuojami biokuro kiekiai ir/ar kokybės reikalavimai.

2 pav. Vidutinės svertinės biokuro kainos, Lt/t_{ne} Lietuvos apskrityse bei valstybinių miškų apvaliosios medienos pardavimas, tūkst. m³, 2012–2013 metų šildymo sezonas

Šaltiniai: Komisija, Generalinė miškų urėdija prie Aplinkos ministerijos.

Biokuro, naudojamo šilumos gamybai, rinkos apžvalga

2013 metų pirmąjį ketvirtį Komisijos licencijuojami šilumos tiekėjai bei reguliuojami ir nereguliuojami nepriklausomi šilumos gamintojai pirko biokurą iš 81 biokuro tiekėjo. 2012–2013 metų šildymo sezono (nuo 2012 metų spalio mėn. iki 2013 metų balandžio mėn.) metu biokurą Komisijos licencijuojami šilumos tiekėjai pirko iš 95 skirtingų biokuro tiekėjų.

2013 metų pirmąjį ketvirtį šiame biokuro rinkos segmente biokuro tiekėjų, kartu užimančių daugiau nei 95 proc. rinkos dalį, skaičius siekė 22. Daugiau nei po 1 proc. rinkos, vertinant pagal biokuro tiekėjų šilumos gamybai⁴ parduodamo biokuro apimtį, 2013 metų I ketvirtį užėmė 14 ūkio subjektų. Nors 2012–2013 metų šildymo sezono metu biokuro tiekėjų skaičius buvo didesnis, tačiau konkurenciniai rodikliai iš esmės atspindėjo 2013 metų I ketvirčio tendencijas: biokuro tiekėjų, kartu užimančių daugiau nei 95 proc. rinkos, skaičius siekė 23, o daugiau nei po 1 proc. rinkos užėmė 14 biokuro tiekėjų.

Vertinant biokuro rinkos koncentraciją pagal biokuro tiekėjų Komisijos licencijuojamiems šilumos tiekėjams parduodamo biokuro apimtį, naudotas *Herfindalo - Hiršmano* indeksas (HHI) (angl. *Herfindahl-Hirschmann-Index*)⁵ rodo didelį rinkos koncentracijos laipsnį: 2013 metų I ketvirčio HHI reikšmė siekė 1972,4, 2012–2013 metų šildymo sezono – 2023,2.

Trijų daugiausia biokuro pardavusių biokuro tiekėjų dalis 2013 metų I ketvirtį sudarė 58,3 proc. šilumos gamybai nupirkto biokuro rinkos struktūroje (2012–2013 metų šildymo sezonu – 59,0 proc.).

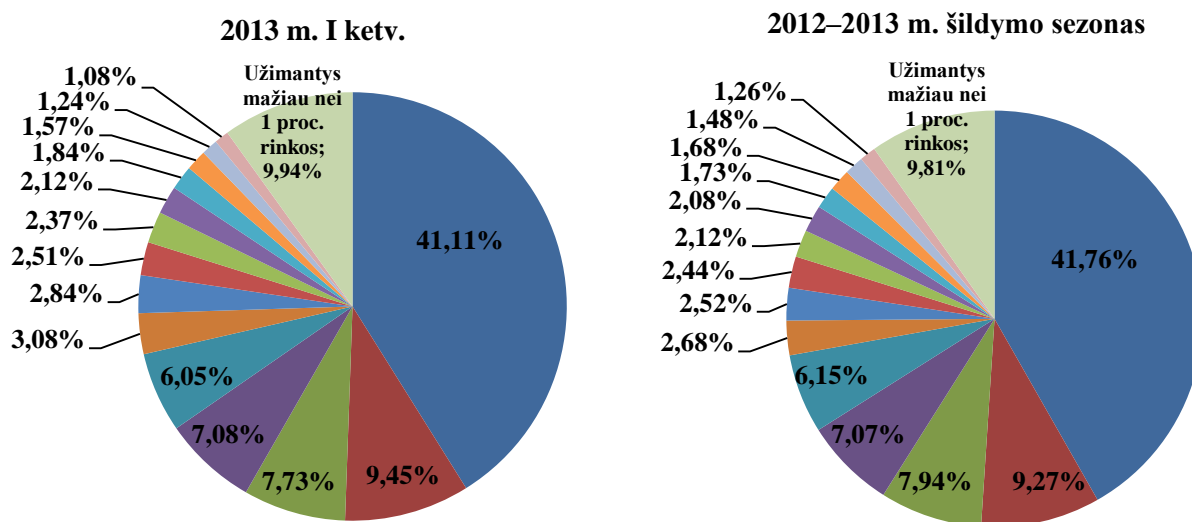
2013 metų I ketvirtį šiame biokuro rinkos segmente dominavo vienas biokuro tiekėjas, užimantis 41,1 proc. rinkos (2012–2013 metų šildymo sezonu – 41,8 proc.), dar keturi biokuro tiekėjai užėmė po didesnę nei 5 proc. rinkos dalį.

---

⁴ Analizuojami Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų, reguliuojamų nepriklausomų šilumos gamintojų bei nepriklausomų šilumos gamintojų, kuriems Komisijos sprendimu netaikoma privaloma šilumos gamybos kainodara, duomenys.

⁵ HHI lygus rinkos dalių kvadratų sumai. Jei HHI reikšmė mažesnė nei 1000, rinkos koncentracijos laipsnis yra nedidelis, jeigu HHI reikšmė svyruoja tarp 1000 ir 1800 – rinkos koncentracijos laipsnis yra vidutinis, jei HHI reikšmė didesnė nei 1800 – rinkos koncentracijos laipsnis yra didelis.

3 pav. Biokuro tiekėjų rinkos struktūra pagal parduoto biokuro apimtį*, proc.

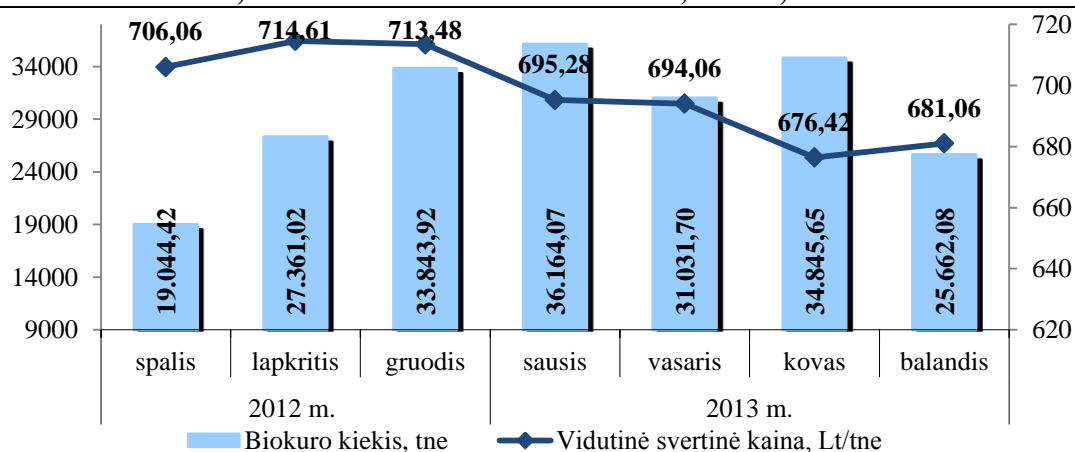

* Vertinami ir šilumos tiekėjų bei nepriklausomų šilumos gamintojų, mokėjusių už biokurą pagal pagamintas MWh, duomenys
Šaltinis: Komisija.

2013 metų I ketvirtį šilumos gamybai buvo nupirkta 102.041,42 tne biokuro (iš jų 16,6 proc. sudarė nepriklausomų šilumos gamintojų šilumos gamybai pirktas biokuras). 2012–2013 metų šildymo sezonu nepriklausomi šilumos gamintojai ir Komisijos licencijuojami šilumos tiekėjai pirko 207.952,86 tne biokuro (iš jų nepriklausomų šilumos gamintojų pirktas biokuras sudarė 15,7 proc.). Vidutinė svartinė perkamo biokuro kaina⁶ 2013 metų I ketvirtį buvo lygi 688,47 Lt/tne, 2012–2013 metų šildymo sezono metu siekė 696,67 Lt/tne.

Vidutinė svartinė perkamo biokuro kaina 2013 metų I ketvirtį buvo 14,3 proc. mažesnė nei 2012 metų I ketvirtį.

4 pav. Nepriklausomų šilumos gamintojų ir Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų pirktas biokuro kiekiai*, tne ir vidutinė svartinė kaina**, Lt/tne, 2012–2013 metai

*Apima ir šilumos tiekėjų bei nepriklausomų šilumos gamintojų, mokėjusių už biokurą pagal pagamintas MWh, duomenis.

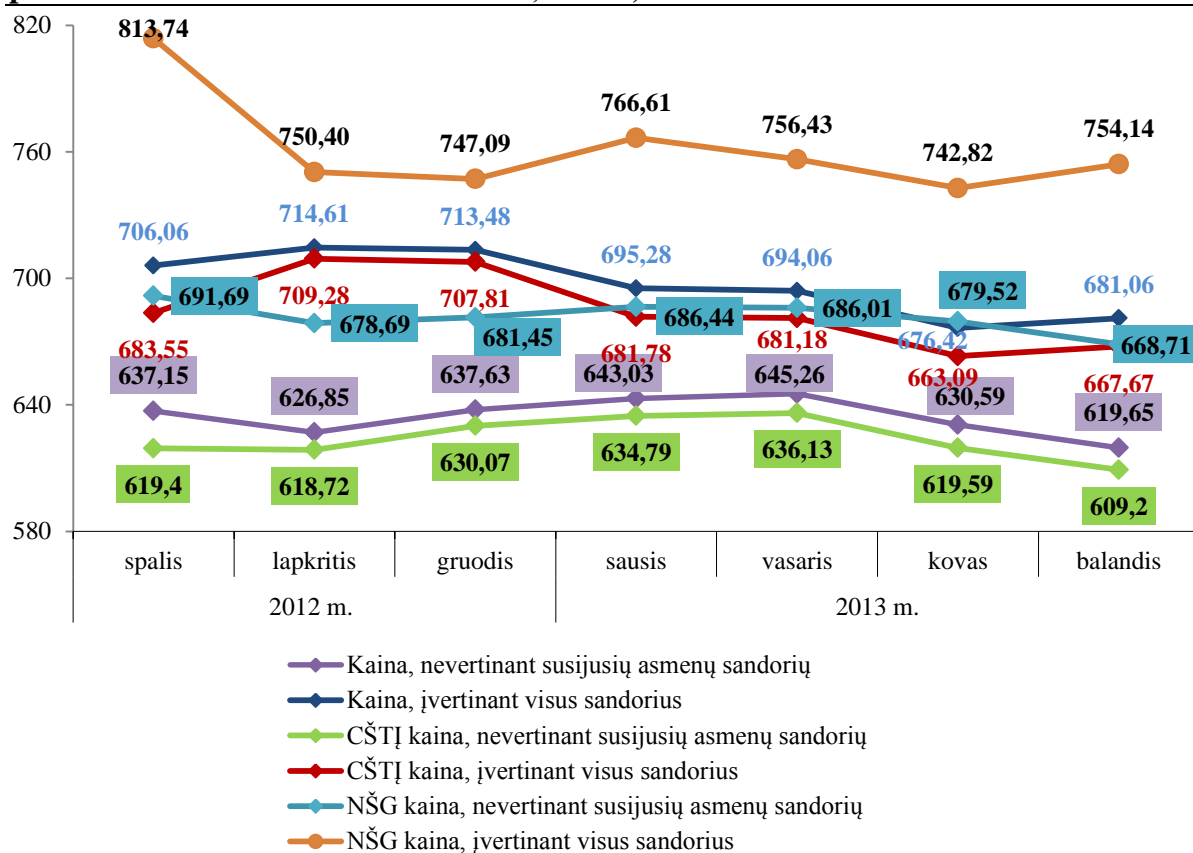
** Įvertinant tiek žaliavos, tiek transportavimo sąnaudas
Šaltinis: Komisija.

⁶ Įvertinant tiek žaliavos, tiek transportavimo sąnaudas.

2013 metų I ketvirtį nepriklausomi šilumos gamintojai ir Komisijos licencijuojami šilumos tiekėjai 39,7 proc. iš viso įsigyto biokuro kiekio pirko iš susijusių asmenų⁷. Vertinant 2012–2013 metų šildymo sezono duomenis, šis santykis buvo panašus (41,0 proc.). 2013 metų I ketvirtį vidutinė svartinė biokuro kaina, nevertinant nepriklausomų šilumos gamintojų ir Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų, perkančių biokurą iš susijusių asmenų, duomenų, siekė 639,28 Lt/tne (2012–2013 metų šildymo sezono – 635,04 Lt/tne) ir, palyginti su bendra nepriklausomų šilumos gamintojų ir Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų perkamo biokuro vidutine svartine kaina, buvo 7,1 proc. mažesnė (vertinant 2012–2013 metų šildymo sezoną – 8,9 proc. mažesnė)⁸. Atskirais 2012–2013 metų šildymo sezono mėnesiais šis skirtumas siekė nuo 6,8 proc. iki 12,3 proc.

2012–2013 metų šildymo sezono metu stebima tendencija, kai nepriklausomų šilumos gamintojų segmente vidutinė svartinė biokuro kaina yra didesnė nei Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų segmente – šilumos tiekėjai 2012–2013 metų šildymo sezonu biokurą pirko vidutiniškai 9,8 proc. pigiau.

5 pav. Nepriklausomų šilumos gamintojų ir Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų pirko biokuro vidutinė svartinė kaina, Lt/tne, 2012–2013 metai

Šaltinis: Komisija.

⁷ Susiję asmenys vertinami, vadovaujantis Konkurencijos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 30-856, 2012, Nr. 42-2041) 3 straipsnio 14 dalies nuostatomis.

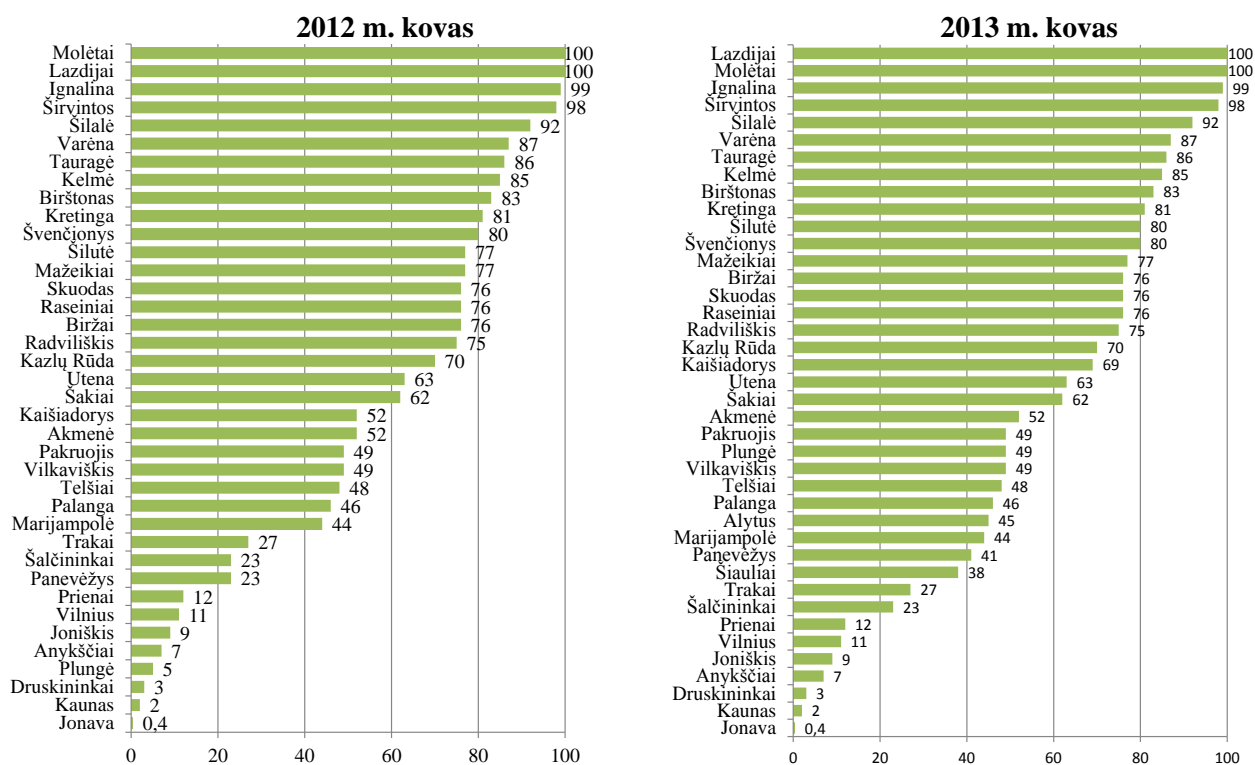
⁸ Įvertinant tiek žaliavos, tiek transportavimo sąnaudas.

Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų (CŠTĮ) perkamo biokuro rinkos segmento apžvalga

2013 metų kovo mėnesį CŠTĮ 40 Lietuvos miestų (2012 metų kovo mėn.– 38 miestuose) šilumos gamybai naudojo biokurą, iš jų 22 miestuose, t.y. tiek pat kiek ir 2012 metų kovo mėn., šilumos gamybai buvo naudojama daugiau nei 50 proc. biokuro.

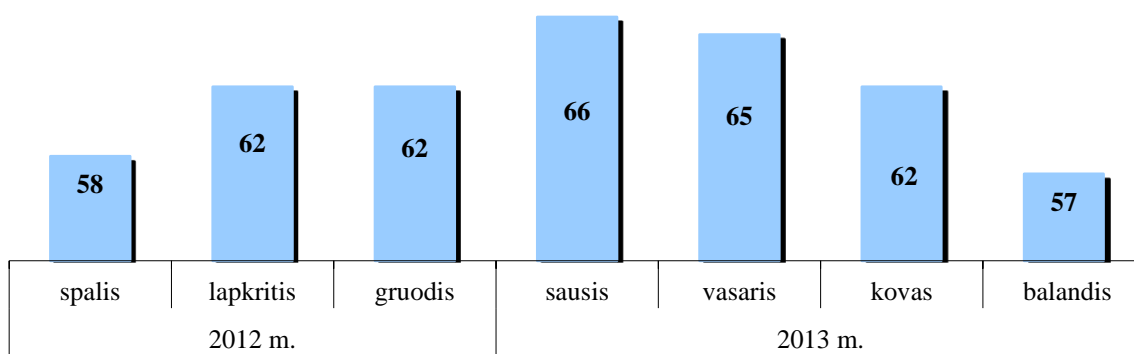
6 pav. Biokuro dalis Lietuvos miestų šilumos gamybos struktūroje, proc.

Šaltinis: Komisija.

2013 metų pirmąjį ketvirtį CŠTĮ pirko biokurą iš 76 biokuro tiekėjų. Palyginti su 2012 metų pirmuoju ketvirčiu (77 biokuro tiekėjai), biokuro tiekėjų skaičius liko panašus. 2012–2013 metų šildymo sezono metu biokurą CŠTĮ pirko iš 90 skirtingų biokuro tiekėjų.

7 pav. Biokuro tiekėjų, parduodančių kurą šilumos tiekėjams, skaičius, 2012–2013 metai

Šaltinis: Komisija.

2013 metų pirmąjį ketvirtį šiame biokuro rinkos segmente⁹ biokuro tiekėjų, kartu užimančių daugiau nei 95 proc. rinkos dalį, skaičius siekė 21. Nors 2012–2013 metų šildymo sezono metu biokuro tiekėjų skaičius buvo didesnis, tačiau konkurenciniai rodikliai iš esmės atspindėjo 2013 metų I ketvirčio tendencijas. Daugiau nei po 1 proc. rinkos, vertinant pagal biokuro tiekėjų Komisijos licencijuojamiems šilumos tiekėjams parduodamo biokuro apimtį, 2013 metų I ketvirtį užėmė 14 ūkio subjektų.

Vertinant biokuro rinkos koncentraciją pagal biokuro tiekėjų CŠTĮ parduodamo biokuro apimtį naudotas HHI indeksas rodo didelį rinkos koncentracijos laipsnį: 2013 metų I ketvirčio HHI reikšmė siekė 2392,4, 2012–2013 metų šildymo sezono – 2438,6.

Tiekimo rinkoje rodiklis C_3 2013 metų I ketvirtį viršijo 65 proc. CŠTĮ parduoto biokuro rinkos struktūroje (2012–2013 metų šildymo sezonu – 65,5 proc.).

Pirkimų rinkoje rodiklis C_3 2013 metų I ketvirtį sudarė 46,7 proc. (vertinant iš viso 2012–2013 m. šildymo sezono metu nupirktą biokurą, rodiklio reikšmė – 48,6 proc.).

1 lentelė. Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų perkamo biokuro rinkos konkurencijos rodikliai, 2012–2013 metai

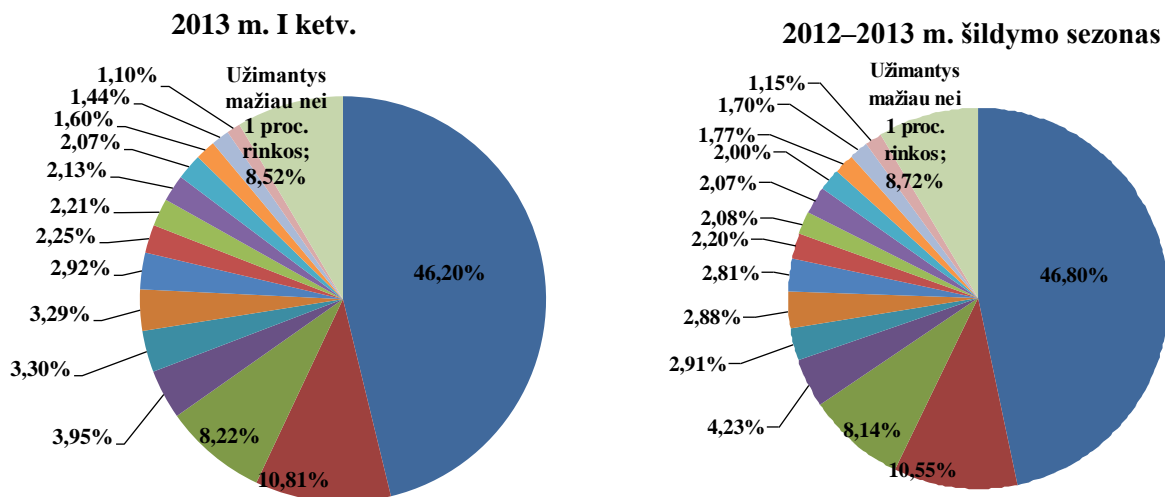
	2013 I ketv.	2012–2013 m. šildymo sezonas
Tiekėjų skaičius	76	90
Biokuro tiekėjų, bendrai užimančių daugiau nei 95 proc. rinkos, skaičius.	21	21
Biokuro tiekėjų, užimančių daugiau nei 1 proc. rinkos, skaičius.	14	14
HHI	2392,42	2438,61
C_3^{tiekimo}	65,23 %	65,50%
C_1^{tiekimo}	46,2 %	46,8 %

Šaltinis: Komisija.

⁹ Biokuro rinką sudaro ne tik Komisijos, bet ir savivaldybių licencijuojamų šilumos tiekėjų, nepriklausomų šilumos gamintojų, švietimo įstaigų, asmenų, besišildančių biokuru, perkamas kuras.

2013 metų I ketvirtį šiame biokuro rinkos segmente dominavo vienas biokuro tiekėjas, užimantis 46,2 proc. rinkos (2012–2013 metų šildymo sezonu – 46,80 proc.), dar du biokuro tiekėjai užėmė po didesnę nei 5 proc. rinkos dalį.

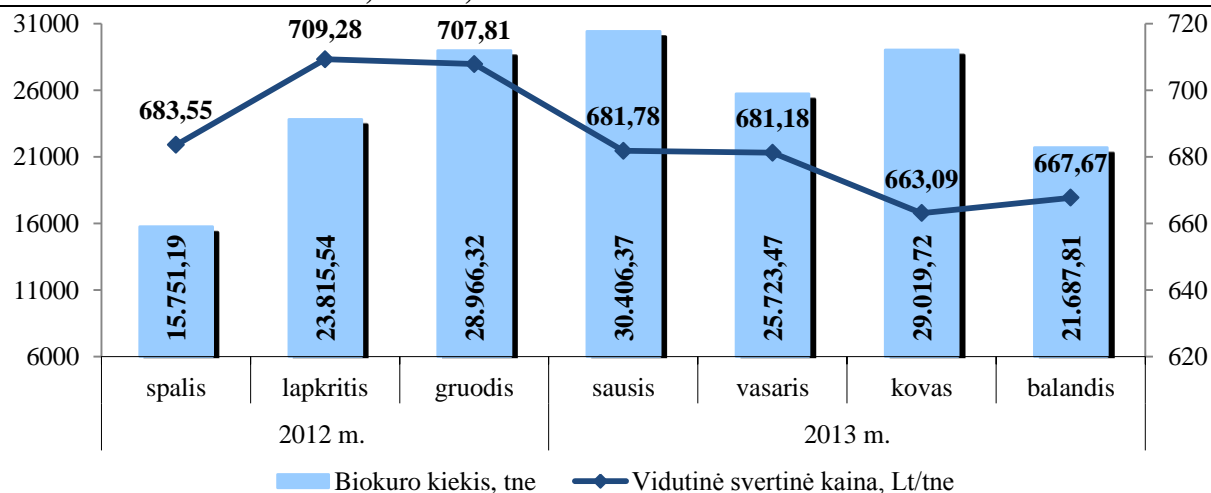
8 pav. Biokuro tiekėjų rinkos struktūra pagal ČSTĮ parduoto biokuro apimtį*, proc.

* Vertinami ir šilumos tiekėjų, mokėjusių už biokurą pagal pagamintas MWh, duomenys.
Šaltinis: Komisija.

Vertinant kiekiu išraiška, 2013 metų I ketvirtį ČSTĮ buvo parduota 85.149,6 tne biokuro. 2012–2013 metų šildymo sezonu Komisijos licencijuojami šilumos tiekėjai pirko 175.370,4 tne biokuro. Vidutinė svertinė perkamo biokuro kaina¹⁰ 2013 metų I ketvirtį siekė 675,23 Lt/tne, 2012–2013 metų šildymo sezono metu – 685,05 Lt/tne.

9 pav. Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų pirko biokuro kiekiai*, tne ir vidutinės svertinės kainos dinamika**, Lt/tne, 2012–2013 metai

* Apima ir šilumos tiekėjų, mokėjusių už biokurą pagal pagamintas MWh, duomenis.

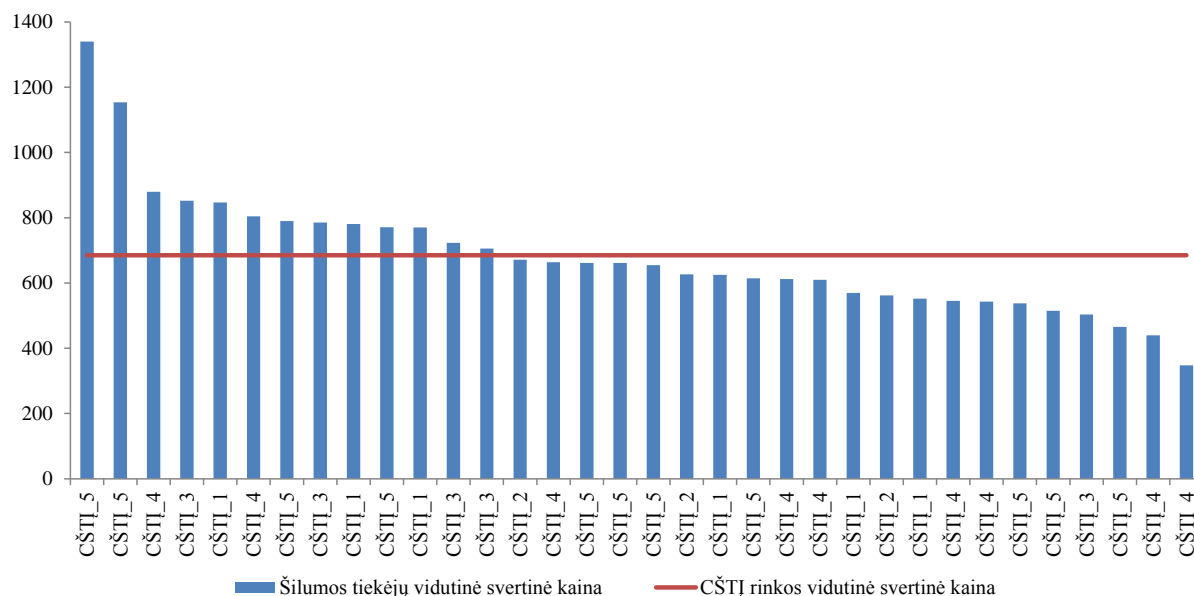
** Įvertinant tiek žaliavos, tiek transportavimo sąnaudas.

Šaltinis: Komisija.

¹⁰ Įvertinant tiek žaliavos, tiek transportavimo sąnaudas.

CŠTĮ perkamo biokuro kainų skirtumai, palyginus atskirų CŠTĮ vidutines svertines 2012–2013 metų šildymo sezono kainas, siekia iki 4 kartų. Pažymėtina, kad ekstremaliųjų reikšmių CŠTĮ priklauso penktai grupei, antrųjų ekstremaliųjų reikšmių CŠTĮ priklauso 4 grupei. Rinkos svertinį vidurkį atitinkantys CŠTĮ priklauso antrai ir trečiai grupėms.

10 pav. Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų biokuro vidutinė svertinė kaina ir rinkos vidutinė svertinė kaina, Lt/tne, 2012–2013 metų šildymo sezonas

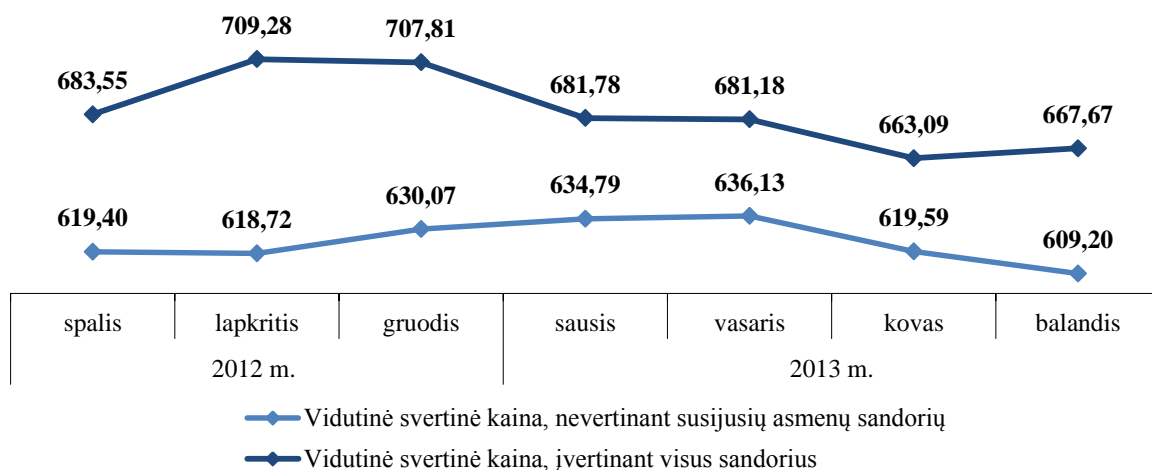
Šaltinis: Komisija.

2013 metų I ketvirtį Komisijos licencijuojami šilumos tiekėjai 40,4 proc. iš viso įsigyto biokuro kiekio pirko iš susijusių asmenų¹¹. Vertinant 2012–2013 metų šildymo sezono duomenis, šis santykis buvo panašus (41,2 proc.). 2013 metų I ketvirtį vidutinė svertinė biokuro kaina, nevertinant CŠTĮ, perkančių biokurą iš susijusių asmenų, duomenų, siekė 629,85 Lt/tne (2012–2013 metų šildymo sezono metu – 625,10 Lt/tne) ir, palyginti su visų Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų perkamo biokuro vidutine svertine kaina, buvo 6,7 proc. mažesnė (vertinant 2012–2013 metų šildymo sezoną – 8,9 proc. mažesnė)¹². Atskirais 2012–2013 metų šildymo sezono mėnesiais šis skirtumas siekė nuo 6,6 proc. iki 12,8 proc.

¹¹ Susiję asmenys vertinami, vadovaujantis Konkurencijos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 30-856, 2012, Nr. 42-2041) 3 straipsnio 14 dalies nuostatomis.

¹²Įvertinant tiek žaliavos, tiek transportavimo sąnaudas.

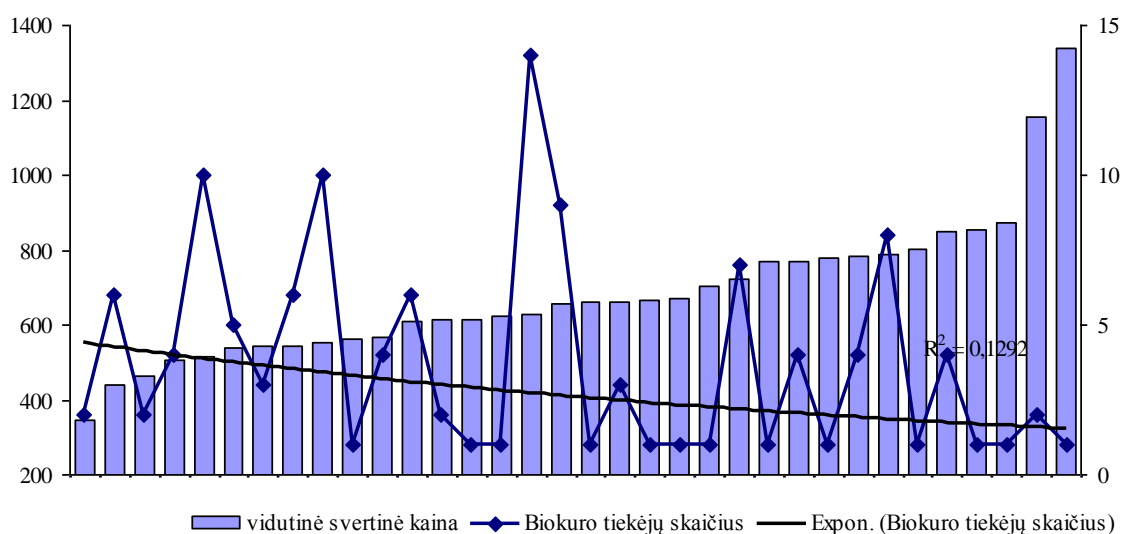
11 pav. CŠTĮ pirktų biokuro vidutinė svėrinė kaina, Lt/tne, 2012–2013 metai

Šaltinis: Komisija.

Analizuojant Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų perkamo biokuro kainos ir biokuro pirkimo diversifikacijos priklausomybę, tendencija, kad diversifikuotas biokuro pirkimas daro įtaką atskiro CŠTĮ perkamo biokuro vidutinei svėrinei kainai, rinkoje kol kas nestebima.

12 pav. Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų pirktų biokuro kainos Lt/tne ir biokuro tiekėjų skaičiaus priklausomybė, 2012–2013 metų šildymo sezonas.

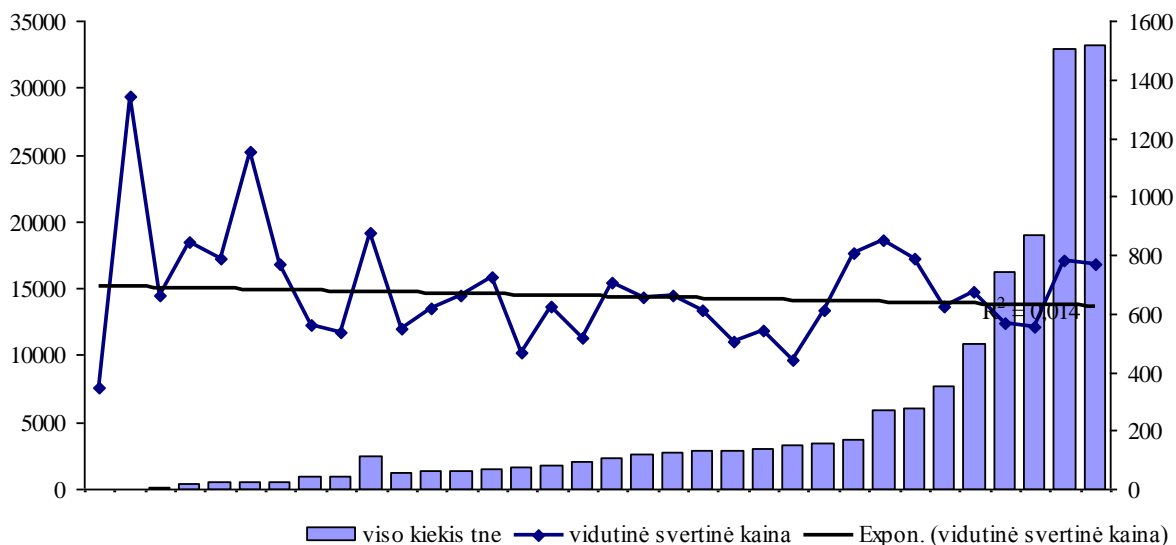

Šaltinis: Komisija.

Taip pat nestebima ir šilumos tiekėjų perkamo biokuro kiekio ir kainos priklausomybė (masto ekonomijos efektas) (koreliacijos koeficientas lygus 0,02), t. y., didelio kuro kiekio pirkimas nesuponuoja mažesnės vidutinės kainos.

Vidutinė svėrinė biokuro kaina, nevertinant trijų daugiausia biokuro perkančių šilumos tiekėjų perkamo biokuro kainos, yra 646,94 Lt/tne – 5,6 proc. mažesnė nei visų Komisijos licencijuojamų šilumos tiekėjų perkamo biokuro vidutinė svėrinė kaina, t. y., perkamas didelis kiekis nelemia mažesnės kuro kainos.

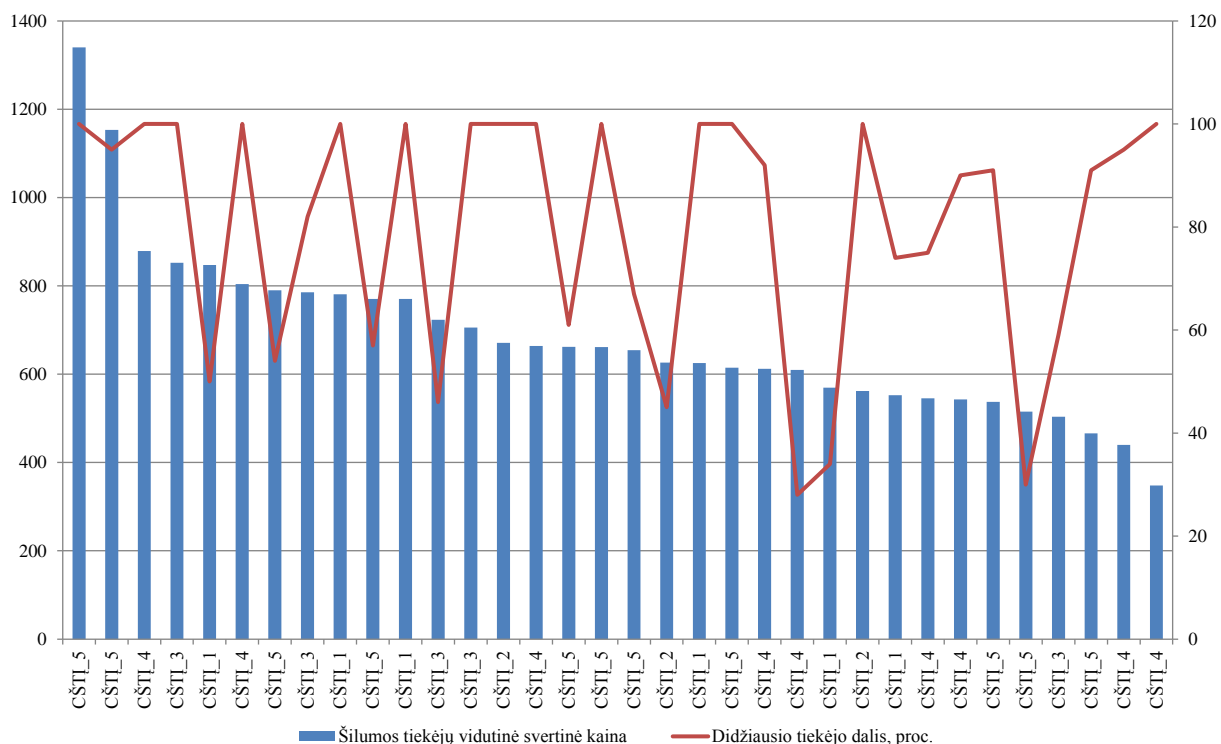
13 pav. CŠTĮ piršto biokuro kiekio, tne ir kainos Lt/t_{ne} priklausomybė, 2012–2013 metų šildymo sezonas

Šaltinis: Komisija.

Stebimas silpnas CŠTĮ perkamo biokuro kainų ir didžiausio biokuro tiekėjo dalies koreliacinis ryšys (0,2). Tiek didžiausią, tiek mažiausią biokuro pirkimo kainą turintys CŠTĮ perka iš vieno tiekėjo.

14 pav. Didžiausio CŠTĮ tiekėjo tiekiamos biokuro dalies ir atitinkamo CŠTĮ vidutinės svertinės biokuro kainos Lt/tne dinamika, 2012–2013 metų šildymo sezonas

Šaltinis: Komisija.

Išvados

Šiuo metu biokuro rinkoje (šilumos gamybos segmente) nestebimos konkurencingai rinkai būdingos vystymosi tendencijos:

- biokuro biržos galimybės neišnaudojamos aktyviai, sandorių skaičius labiau simbolinis; Ilgalaikiai kontraktai – įprasta praktika;
- biokuro rinkoje koncentracija išlieka didelė, trys didžiausi biokuro tiekėjai užima daugiau nei 65 proc. rinkos;
- nepriklausomi šilumos gamintojai biokurą perka beveik 10 proc. didesne kaina nei Komisijos licencijuojami šilumos tiekėjai;
- nestebima šilumos tiekėjų perkamo biokuro kiekio ir kainos priklausomybė bei šilumos tiekėjų vartojimo apimtys priklausomybė;
- diversifikuotas tiekimas (didelis tiekėjų skaičius) perkamo biokuro kainai įtakos nedaro;
- perkamo biokuro vidutinių svertinių kainų ekstremumai skiriasi 4 kartus;
- vidutinės svartinės biokuro kainos ir apvaliosios medienos pardavimai atskirose apskrityse nekoreliuoja.

Taip pat stebima tendencija, kad šilumos tiekėjai, perkantys biokurą iš nesusijusių asmenų, moka vidutiniškai 8,9 proc. mažiau nei bendras rinkos vidurkis.